

**TALABALARNING TIL O'RGANISH QOBILYATINI OSHIRISH:
STRATEGIYALAR VA ILG'OR TAJRIBALAR**

*O'zbekiston davlat jahon tillari
universiteti 3-bosqich talabasi
Qalandarova Ro'zaxon Fayzulla qizi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada til o'rganishga qiziqadigan yoshlar va ularning qobiliyati va ularni namoyon qilish usullari, o'rganishlar haqida so'z bordi hamda ushbu maqola talabalarni til o'rganish sayohatlarida qo'llab-quvvatlash uchun turli yondashuvlar va eng yaxshi amaliyotlarni o'rganadi.

Kalit so'zlar: Immersiv, virtual, kontekst, tafakkur, interaktiv, multimedia, multisensory, kinestetik mashqlar, konstruktiv fikr-mulohazalar.

Аннотация: В этой статье рассказывается о молодых людях, заинтересованных в изучении языка, и их способностях, способах их проявления и обучении. в этой статье рассматриваются различные подходы и передовые методы поддержки студентов в их путешествиях по изучению языка.

Ключевые слова: иммерсивный, виртуальный, контекстный, созерцательный, интерактивный, мультимедийный, мультисенсорный, кинестетический упражнения, конструктивная обратная связь.

Annotation: this article talked about young people who are interested in language learning and their ability, methods and learning to manifest them and. this article explores various approaches and best practices to support students on language learning trips..

Keywords: immersive, virtual, context, contemplation, interactive, multimedia, multisensory, kinesthetic exercises, constructive feedback.

Bugungi kunda xorijiy tillarni o'qitishda raqamli resurslarning ko'pligi o'quv jarayonining xilma-xilligi va foydaliligini ta'minlaydi va o'rganish hamda o'qitish tajribasiga rang baranglik kiritadi. Texnologik imkoniyatlar ta'limga ijobiy ta'sir qiladi: onlayn kurslar bilan professor yoki mutaxassis bir auditoriyada akademiklarning ma'ruzalarida 50 yoki 200 talabaga emas, balki bir vaqtning o'zida 60 000 talabaga dars berishi mumkin. Yangi axborot texnologiyalarini ishlab chiqish, ularni bilim berish va kompetensiyalarni shakllantirishning o'quv jarayoniga tadbiiq etish zamonamizning ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Til o'rganish esa turli imkoniyatlar va tajribalar uchun eshiklarni ochadigan muhim mahoratdir. Akademik, kasbiy yoki shaxsiy o'sish uchunmi, talabalarning til o'rganish qobiliyatini rivojlantirish bugungi o'zaro bog'liq dunyoda muhim ahamiyatga ega. Samarali strategiyalarni taqdim etish va rag'batlantiruvchi muhitni yaratish orqali o'qituvchilar o'quvchilarning til bilimi va

ishonchini oshirishga yordam berishi mumkin. Hozir esa biz talabalarda til o'rganishga bo'lgan qiziqishlari va ularning qobiliyatiga bog'liq bir nechta usullar va dasturlarni ko'rib chiqamiz.

1. Immersiv o'quv muhirlari: Immersiv o'quv muhirlari raqamli yoki simulyatsiya qilingan muhit bo'lib, ular o'rganish uchun yuqori darajada interaktiv va qiziqarli joyni ta'minlaydi. Ushbu muhirlar ko'pincha real va dinamik o'rganish tajribasini yaratish uchun virtual haqiqat (VR), kengaytirilgan haqiqat (AR), simulyatsiya va o'yinlashtirish kabi texnologiyalardan foydalanadi. Immersiv til o'rganish muhirlarini yaratish talabalarga sezilarli foyda keltirishi mumkin. Tilni o'rganish dasturlari, chet elda til o'rganish tajribasi yoki virtual til almashish platformalari orqali talabalar haqiqiy tildan foydalanish orqali o'zlarining til ko'nikmalarini yaxshilashlari mumkin. Immersion o'quvchilarga real dunyo kontekstlarida tinglash, gapirish va yozishni mashq qilish imkonini beradi, bu esa o'quv jarayonini yanada qiziqarli va samaraliroq qiladi. O'quvchilar o'quv jarayonida faol ishtirok etishlari, ob'ektlarni manipulyatsiya qilishlari, qahramonlar bilan muloqot qilishlari va turli stsenariylarni amaliy va tajribaviy tarzda o'rganishlari mumkin. Immersiv ta'lim muhirlari bir qator afzalliklarni taqdim etadi, jumladan motivatsiya va faollikni oshirish, kontentni saqlash va tushunishni yaxshilash hamda o'quvchilar uchun xavfsiz va nazorat ostidagi sharoitda haqiqiy dunyo ko'nikmalarini mashq qilish imkoniyati. Bu muhirlar, ayniqsa, amaliy tajriba juda muhim bo'lgan sog'liqni saqlash, ishlab chiqarish, aviatsiya va harbiy sohalarida ta'lim va ta'lim uchun samaralidir. Umumiy qilib aytadigan bo'lsak, immersiv o'quv muhirlari o'quvchilarning mazmun bilan shug'ullanishi va real va jozibali simulyatsiyalar orqali ko'nikmalarni rivojlantirish uchun dinamik va interaktiv usulni ta'minlaydi.

2. O'sish tafakkurini tarbiyalash: O'sish tafakkurini rivojlantirish qobiliyat va aql-zakovatni doimiy xususiyatlar emas, balki fidoyilik va mashaqqatli mehnat orqali rivojlantirish mumkinligiga ishonishni o'z ichiga oladi. Psixolog Kerol Dvek tomonidan ommalashtirilgan ushbu kontseptsiya qat'iy fikrlashdan farq qiladi, bunda odamlar o'zlarining iste'dodlari va aql-zakovati tug'ma ekanligiga ishonishadi va ularni o'zgartirib bo'lmaydi. O'sish tafakkuriga ega bo'lgan odamlar qiyinchiliklarni o'sish va o'rganish imkoniyatlari sifatida ko'radilar va ular muvaffaqiyatsizliklarga qarshi turishga ko'proq moyil bo'ladilar. Ular muvaffaqiyatsizliklarni o'zlarining qadr-qimmatini yoki qobiliyatlari ko'rsatkichi emas, balki vaqtinchalik muvaffaqiyatsizliklar va o'rganish tajribasi deb bilishadi. O'sish tafakkurini rivojlantirish orqali odamlar tavakkal qilishga, yangi imkoniyatlarni izlashga va doimiy ravishda yaxshilanishga intilishga moyil bo'ladi. O'sish tafakkurini rivojlantirish uchun odamlar o'z-o'zini anglash, qiyinchiliklarni qabul qilish, fikr-mulohaza va konstruktiv tanqidni izlash va faqat natijalarga emas, balki o'rganish jarayoniga e'tibor qaratishlari mumkin. Fidoyilik, sa'y-harakatlar va chidamlilik orqali odamlar shaxsiy va professional

o'sishga olib keladigan o'sish tafakkurini rivojlantirishlari mumkin. Masalan, talabalarda o'sish tafakkurini rag'batlantirish ularning til o'rganish qobiliyatlarini rivojlantirishning kalitidir. Aql-idrok va ko'nikmalarni harakat va amaliyot orqali rivojlantirish mumkinligiga ishonch hosil qilish orqali o'qituvchilar o'quvchilarni til o'rganish jarayonida qiyinchiliklar va muvaffaqiyatsizliklarga qarshi turishga undashi mumkin. Doimiy o'rganish va takomillashtirish muhimligini ta'kidlash o'quvchilarga o'ziga ishonchsizlik va xato qilish qo'rquvini engishga yordam beradi. Ya'ni o'sish tafakkurini rivojlantirish qobiliyat va aqlni yaxshilash uchun kuch va qat'iyat kuchiga ishonishni o'z ichiga oladi, bu esa chidamlilik, motivatsiya va shaxsiy rivojlanishga olib keladi.

3. Texnologiyadan foydalanish: Til o'rganishga texnologiyani qo'shish jarayonni interaktiv va o'quvchilar uchun yanada qiziqarli qiladi. Til o'rganish ilovalari, onlayn resurslar va multimedia kontenti kabi raqamli vositalar o'quvchilarga o'zlarining til ko'nikmalarini sinfdan tashqarida mashq qilishlari uchun qo'shimcha imkoniyatlarni taqdim etishi mumkin. Texnologiya, shuningdek, talabalar o'rtasidagi muloqot va hamkorlikni osonlashtirishi mumkin, bu ularga tengdoshlari bilan mazmunli til amaliyotini o'tkazishga imkon beradi. Texnologiyalar orqali talabalarning til o'rganish qobiliyatini oshirishning bir necha usullari: Til o'rganish bo'yicha interaktiv ilovalar va dasturiy ta'minot: "Til o'rganish bo'yicha turli xil ilovalar va dasturlar mavjud bo'lib, ular o'quvchilarga lug'at, grammatika, tinglash va gapirish ko'nikmalarini mashq qilishda yordam berish uchun interfaol darslar, til mashqlari va viktorinalarni taqdim etadi. Masalan, Duolingo, Rosetta Stone, Babbel va Memrise". Onlayn til kurslari va o'quv qo'llanmalari: "Talabalar til ko'nikmalarini yaxshilash uchun tuzilgan darslar va resurslarni taklif qiluvchi onlayn til kurslari, vebinarlar va o'quv qo'llanmalariga yozilishlari mumkin. Coursera, Udemy va Babbel kabi veb-saytlar til mutaxassislari tomonidan o'qitiladigan til o'rganish kurslarining keng doirasini taqdim etadi". Raqamli kartalar va intervalli takrorlash tizimlari: "Quizlet va Memrise kabi vositalar o'quvchilarga raqamli kartalar va intervalli takrorlash algoritmlari orqali so'z boyligi va iboralarni yod olishga yordam beradi. Bu usul til mazmunini uzoq muddatli saqlash va eslab qolishni kuchaytiradi". Onlayn til resurslari va multimedia kontenti: "Talabalar maqsadli til va madaniyatga sho'ng'ish uchun podkastlar, videolar, maqolalar va onlayn gazetalar kabi ko'plab onlayn resurslardan foydalanishlari mumkin. YouTube, BBC Languages va ispan tilidagi podkastlar kabi platformalar o'quvchilar uchun haqiqiy til kiritishni taklif qiladi". Umumiy qilib aytganda, til o'rganishda texnologiyadan foydalanish orqali talabalar shaxsiylashtirilgan o'rganish tajribasidan, tezkor fikr-mulohazalardan, interfaol amaliyot imkoniyatlaridan va turli xil o'rganish imtiyozlariga javob beradigan keng manbalardan foydalanishlari mumkin. An'anaviy o'qitish usullari bilan birgalikda

texnologiya talabalarning tilni samarali va samarali o'rganish qobiliyatini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynashi mumkin.

4. Madaniy tushunishni rivojlantirish: Til va madaniyat bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib, madaniy tushunishni rivojlantirish talabalarning til o'rganish tajribasini boyitishi mumkin. Talabalarni o'rganilayotgan tilning an'analari, urf-odatlar va madaniy nuanslari kabi madaniy jihatlarini o'rganishga undash ularning tilga bo'lgan munosabatini va aloqalarini chuqurlashtirishi mumkin. Talabalarni adabiyot, musiqa va filmlar kabi asl madaniy materiallar bilan tanishtirish ularning til ko'nikmalarini oshirishi va madaniy ongini kengaytirishi mumkin. Til o'rganishda madaniy tushunishni rivojlantirish uchun ba'zi samarali strategiyalar ham mavjud.

- Madaniyatlararo faoliyat: Madaniyatlararo tadbirlarni til darslariga, masalan, maqsad tilda so'zlashuvchi mamlakatlarning madaniy an'analari, bayramlari, urf-odatlar va qadriyatlarini o'rganish kabilarni qo'shing. Buni rolli o'yinlar, madaniy simulyatsiyalar, muhokamalar va multimedia resurslari orqali amalga oshirish mumkin.

- Asl madaniy materiallar: O'quvchilarni real tildan foydalanish va madaniy kontekstga ochib berish uchun maqsadli tildagi qo'shiqlar, filmlar, teleko'rsatuvlar, yangiliklar maqolalari va adabiyotlar kabi asl madaniy materiallardan foydalaning. Bu talabalarga o'zlari o'rganayotgan madaniyatni chuqurroq tushunish va tushunishga yordam beradi.

- Madaniy almashinuv dasturlari: Madaniy almashinuv dasturlari, qalamdoshlar tashabbuslari yoki ona tilida so'zlashuvchilar yoki maqsadli tilda so'zlashuvchi mamlakatlar talabalari bilan virtual almashinuv hamkorliklarini tashkil qiling. Bu talabalarga til va madaniyat bilan bevosita tanishish imkonini beradi, haqiqiy muloqot va madaniy tushunchalarni rivojlantiradi.

- Madaniy tadbirlar va sayohatlar: Madaniy tadbirlar, sayohatlar yoki maqsad tilda so'zlashuvchi mamlakatlar bilan bog'liq madaniyat markazlari, muzeylar, restoranlar yoki festivallarga tashriflar tashkil qiling. Ushbu amaliy tajriba talabalarga madaniyatga sho'ng'ish va real hayot sharoitida til ko'nikmalarini mashq qilish imkonini beradi.

- Global istiqbolli munozaralar: Talabalarni turli madaniy qarashlar va qadriyatlar haqidagi tushunchalarini kengaytirish uchun global muammolar, madaniyatlararo taqqoslashlar va madaniy xilma-xillik haqida munozaralarda qatnashishga undash. Bu til o'rganishda empatiya, ochiq fikr va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Madaniy sezgirlik bo'yicha trening: Talabalarga madaniyatlararo o'zaro munosabatlarni hurmatli va samarali boshqarishga yordam berish uchun madaniy sezgirlik, stereotiplar va madaniyatlararo muloqot ko'nikmalari bo'yicha treninglar

o'tkazish. Bu xabardorlik ijobiy munosabatlar o'rnatish va ko'p madaniyatli muhitda tushunmovchiliklardan qochish uchun zarurdir.

Madaniy kompetensiyani til o'quv dasturiga kiritish: Til o'rganishda madaniy nuanslar, muloqot uslublari va ijtimoiy me'yorlarni tushunish muhimligini ta'kidlab, til o'quv dasturining asosiy komponenti sifatida madaniy kompetensiyani integratsiyalash. Bunday yaxlit yondashuv o'quvchilarning til ko'nikmalarini va madaniy ongini boyitadi.

Loyihaga asoslangan ta'lim: Talabalardan maqsadli madaniyatning tarix, san'at, oshxona, musiqa va ijtimoiy masalalar kabi turli jihatlarini tadqiq etish, taqdim etish va aks ettirishni talab qiladigan loyihaga asoslangan o'quv faoliyatini amalga oshirish. Ushbu amaliy yondashuv faol o'rganish, hamkorlik va chuqurroq madaniy tushunishni rag'batlantiradi. Til o'rganishda madaniy tushunishni rivojlantirish orqali talabalar nafaqat til bilimlarini yaxshilaydilar, balki madaniyatlararo muloqot qobiliyatlarini, empatiyani va keng dunyoqarashni rivojlantiradilar. Til ta'limida madaniy kompetensiyaga urg'u berish turli madaniy kontekstlarda mazmunli ishtirok eta oladigan madaniy jihatdan barkamol va kommunikativ jihatdan samarali til o'rganuvchilarni yaratadi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, o'quvchilarning til o'rganish qobiliyatini rivojlantirish strategiyalar va ilg'or tajribalarni o'z ichiga olgan yaxlit yondashuvni talab qiladi. Immersiv ta'lim muhitini yaratish, o'sish tafakkurini rivojlantirish, texnologiyadan foydalanish, ko'p hissiy faoliyatni o'z ichiga olish, konstruktiv fikr-mulohazalarni taqdim etish va madaniy tushunishni rag'batlantirish orqali o'qituvchilar talabalarga ishonchli va malakali til o'rganuvchilar bo'lishlari mumkin. Fidoyilik, rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash bilan talabalar yangi tilni o'zlashtirish va u olib keladigan imkoniyatlardan foydalanishda o'zlarining to'liq imkoniyatlarini ochishlari mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Barkamol avlod O'zbekiston taraqqiyotining poydevori.-T.: "Sharq" nashriyoti-matbaa konserni, 1997. -56.
2. Raymond G. Schneider va Eugenia Hanf tomonidan "Madaniyatlararo tushunish: madaniyatlararo muloqotni tushunish"
3. Patrik R. Moran tomonidan "O'qitish madaniyati: amaliyotda istiqbollar".
4. Godwin-Jons, R. (2016). Rivojlanayotgan texnologiyalar: til o'rganish uchun mobil ilovalar. Til o'rganish va texnologiya, 20(2), 3-17.
5. . Arnold, N. va Ducate, L. (2015). Tillarni mustaqil o'rganishda til o'rganish strategiyalari: kompyuterdan foydalanishning o'rni. Til o'rganish va texnologiya, 19(1), 101-123.